

Vervolging van roofvogels in Nederland in 2008

Rob G. Bijlsma & Pedro Zoun

In dit overzicht zijn door mensen veroorzaakte sterfte en vervolging verwerkt, zoals doorgegeven aan Algemene Inspectie Dienst (AID), Politie en Centraal Veterinair Instituut (CVI, Lelystad), of vermeld op de nestkaarten (WRN en SOVON). Deze twee bronnen zijn de enige die structureel vervolging in Nederland bijhouden.

Werkwijze

CVI-Lelystad

Vergiftiging, klemmen en afschot werden op gestandaardiseerde wijze door CVI-Lelystad onderzocht. De eerste onderzoeksstap omvat sectie, in een aantal gevallen aangevuld met röntgenologisch en/of microbiologisch onderzoek. Macroscopisch onderzoek aan krop en maaginhoud is van belang bij het vaststellen van vergiftiging en het opsporen van de mogelijke bron en toedracht. Aanwezige hagelkorrels of kogels worden uit het kadaver verwijderd en verzameld als bewijsmateriaal en/of voor eventueel onderzoek op lood. Indien de sectiebevindingen of anderszins verstrekte gegevens vervolgonderzoek vergt, wordt (orgaan)materiaal verzameld voor chemisch-toxicologisch onderzoek. Op basis van de anamnese en de bevindingen van de eerste onderzoeksstap worden inzendingen aangemerkt voor vervolgonderzoek (Zoun 2000, 2007).

Werkgroep Roofvogels Nederland

De verstoring van roofvogelnesten wordt bijgehouden door de nestcontroleurs. Er wordt gekeken naar loopsporen rond het nest, klimsporen, afgebroken takken, schotsporen, schade toegebracht aan eieren, en andere vreemde zaken. Dit wordt apart op de nestkaart vermeld. Daarnaast worden meldingen en opmerkingen van omwonenden opgetekend; deze kunnen licht werpen op duistere praktijken, zoals verstoringen van nesten (wat wij zelden voor onze ogen zien gebeuren, maar waarvan we de sporen wel aantreffen) en illegale activiteiten (vaak 's nachts). De handleiding van Hugh Jansman (2001) wordt aangehouden waar het de interpretatie van sporen betreft, inclusief verfijningen in de praktijk geleerd. De plotselinge verschijning van bordjes Verboden Toegang, en actieve tegenwerking in het veld, zijn bijvoorbeeld vaak voorbodes van vervolging.

Resultaten

Vergiftiging

Er werden 18 gevallen van vergiftiging vastgesteld, betrekking hebbend op Bruine Kiekendief, Buizerd en Havik (Tabel 1). Als aas werd de gebruikelijke reeks van jachtwild gemeld: 1x eend, 1x Grauwe Gans, 1x Canadese Gans, 2x duif, 3x Houtduif,

1x Bosmuis en 1x darmweefsel. De verdeling over de maanden was: 5x januari, 4x februari, 2x maart, 2x april, 2x mei, 1x augustus en 2x november. Ondanks het geringe aantal meldingen is de ruime verspreiding over het land opmerkelijk (aantal plekken): 1x Groningen, 4x Drenthe, 1x Friesland, 2x Overijssel, 1x Noord-Holland, 1x Zeeland en 3x Limburg. Bij de onderstaande plaatsen werden in 2008 vergiftigde roofvogels en met gif bewerkt aas aangetroffen:

Drenthe: Balloo, Noordenveld, Schoonoord, Steenberg;en;

Friesland: Oldetryne;

Groningen: Noordlaren;

Overijssel: Ambt Delden, Saasveld;

Noord-Holland: Niedorp;

Zeeland: Sluis;

Limburg: Sevenum, Stramproy.

Tabel 1. Doodsoorzaken van roofvogels in relatie tot menselijk handelen in Nederland in 1975-2008; * voor 2007 kwamen in 2008 nog 2 Buizerds en 1 Havik na (bronnen: CVI, WRN). *Causes of death of raptors in The Netherlands in 1975-2008; * 2 Buzzards and 1 Goshawk added for 2007 based on analyses in 2008 (sources: CVI, WRN).*

Doodsoorzaak <i>Cause of death</i>	Gif <i>Poison</i>	Klem/doodslag <i>Trap/killed</i>	Afshot <i>Shot</i>	Nestverstoring <i>Nest disturbance</i>
1975-88	621	2	69	145
1989	21	?	?	?
1990	20	?	?	?
1991	61	?	?	?
1992	76	0	5	?
1993	33	2	7	?
1994	13	2	6	26
1995	65	4	13	9
1996	106	9	18	139
1997	176	10	13	62
1998	91	0	7	105
1999	80	4	4	88
2000	33	2	3	129
2001	21	0	0	80
2002	50	1	3	58
2003	54	1	0	81
2004	37	0	0	85
2005	35	0	0	114
2006	75	1	1	211
2007	20*	0	0	103
2008	18	0	9	73

In vergelijking met eerdere jaren zitten hier enkele nieuwe locaties bij, naast de klassieke plekken als Ballo, Steenberg en Sevenum (Bijlsma *et al.* 1998-2008; van Lieshout *et al.* 1997).

De op naam gebrachte gifsoorten hadden betrekking op aldicarb (11x), bendiocarb (2x, in Noord-Holland bij Niedorp), carbofuran (2x) en parathion (3x). De stof bendiocarb is in 2008 voor het eerst aangetroffen. Het is een zeer giftig insecticide (gebruikt tegen teken en vlooiën, in halsbanden van katten en honden), en werd toegepast als insectenbestrijdingsmiddel in gewassen. Alle middelen op basis van bendiocarb zijn sinds 1996 in Nederland verboden (Bron: College voor de Toelating van Gewasbeschermingsmiddelen en Biociden, Wageningen).

Tabel 2. Doodsoorzaken van roofvogels in relatie tot menselijk handelen in Nederland in 2008; afschot = zoals vastgesteld door CVI of in het veld, doorschieten van nesten en afschieten van broedvogels is onder nestverstoring gerangschikt. *Causes of death of raptors, inflicted by humans in The Netherlands in 2008 (shot = as determined during dissection or observed in the field; shooting breeding birds and nests is classified under Nest disturbances).*

Soort <i>Species</i>	Gif <i>Poison</i>	Klem/kooi <i>Trap</i>	Afschot <i>Shot</i>	Nestverstoring <i>Nest disturbance</i>
Bruine Kiekendief <i>Circus aeruginosus</i>	2	0	4	12
Havik <i>Accipiter gentilis</i>	1	0	3	11
Sperwer <i>A. nisus</i>	0	0	0	1
Buizerd <i>Buteo buteo</i>	15	0	2	46
Boomvalk <i>Falco subbuteo</i>	0	0	0	2
Torenvalk <i>F. tinnunculus</i>	0	0	0	1
Totaal <i>Total</i>	18	0	9	73

Afschot

Afschot werd alleen voor Schouwen gemeld, maar zal op veel meer plaatsen voorkomen.

Nestverstoring

In 2008 werden minder nestverstoringen gemeld dan in 2007, opnieuw een daling (Tabel 1). De interpretatie is lastig. Het kan een reële afname zijn, maar ook een blijk van steeds slimmere methoden om ongemerkt nesten te verstoren. Voor dat laatste zijn zeker aanwijzingen, omdat de kerngebieden met aangetoonde verstoringen vaak een meervoud aan mislukte nesten te zien gaven waarvan de bron van verstoring niet onomstotelijk kon worden vastgesteld. Als in een gebied alle nesten overstuur gaan, is menselijke opzet zo goed als zeker. Een intensieve inzet van politie in Friesland leidde in 2008 bijvoorbeeld tot meer aangiftes dan in 2007 (78 resp. 50), waarbij enkele tot strafrechtelijke procedures aanleiding gaven (Pol 2008).

De 3249 ingezonden nestkaarten vormen een redelijk representatieve steekproef van de Nederlandse roofvogelbevolking. De verhouding verstoord versus niet-verstoord, zoals gevonden op de nestkaarten, kan dan over de Nederlandse populatie van de

respectievelijke soorten worden omgeslagen (Tabel 3). Dat levert een landelijk totaal van 571 opzettelijke nestverstoringen op, waarvan 65% Buizerds en 20% Bruine Kiekendieven.

Tabel 3. Berekening van het totale aantal nestverstoring in Nederland in 2008, waarbij 1 = aantal ingestuurde nestkaarten, 2 = aantal nestverstoringen op nestkaarten, 3 = percentage verstoorde nesten, 4 = maximum aantal paren in Nederland in 2005 (Bijlsma 2006), en 5 = aantal berekende nestverstoringen in Nederland op basis van kolommen 3 en 4. *Calculation of the number of deliberately destroyed nests in The Netherlands in 2008, with 1 = no. of nest cards, 2 = number of destroyed nests on nest cards, 3 = percentage of destroyed nests based on columns 1 and 2, 4 = population size in The Netherlands in 2005, and 5 = calculated number of destroyed nests in The Netherlands based on columns 3 and 4.*

Soort <i>Species</i>	1	2	3	4	5
Br. Kiekendief <i>Circus aeruginosus</i>	127	12	9.4	1250	118
Havik <i>Accipiter gentilis</i>	442	11	2.5	1800	45
Sperwer <i>A. nisus</i>	343	1	0.3	4500	14
Buizerd <i>Buteo buteo</i>	1249	46	3.7	10.000	370
Boomvalk <i>Falco subbuteo</i>	82	2	2.4	750	18
Torenvalk <i>Falco tinnunculus</i>	928	1	0.1	6000	6

Discussie

De vervolging van roofvogels in Nederland zat in 2008 op een iets lager niveau als in 2007. We weten niet of dat een reële daling is, of een fictieve die samenhangt met onze registratie of de slinksheid van de huidige vervolging. De berekende nestverstoringen komen uit op minimaal 570 in 2008. Te gering om een populatiedaling te kunnen bewerkstelligen, maar desondanks een fors aantal wetsovertredingen.

De kadavers die in 2008 bij het CVI binnenkwamen, waren afkomstig van de Regionale Milieu Teams (RMT) van de politie in Alkmaar, Amersfoort, Enschede, Groningen, Heemskerk, Leeuwarden en Middelburg (27x), de Milieudienst van de politie in Amersfoort (1x), de Politie in Rijssen (4x), de AID in De Meern, Eindhoven en Zwolle (19x) en het Goois Natuurreservaat (1x). De forse inzet van politie, en vooral van de Regionale Milieu Teams, is verheugend, en een voortzetting van de trend die we vorig jaar opmerkten (Bijlsma & Zoun 2008). Voor Friesland leidde dat tot de onafhankelijke bevestiging geleid van onze stelling dat bescherming van weidevogels en roofvogelvervolging nauw met elkaar zijn verweven (Pol 2008).

Summary

Bijlsma R.G. & Zoun P. 2008. Raptor persecution in The Netherlands in 2008. De Takkeling 17: 51-55.

Poisoning (N=18) and deliberately disturbing of nests (N=73) were recorded throughout The Netherlands (Fig. 1). Victims of poisoning were Buzzards *Buteo buteo* (N=15), Marsh Harrier *Circus aeruginosus* (N=2) and Goshawk *Accipiter gentilis* (N=1). The

following insecticides were found in poisoned raptors (and poisoned baits): aldicarb (11x), bendiocarb (2x), carbofuran (2x) and parathion (3x).

Disturbing nests by keeping parents away from the nest or by destroying eggs, killing nestlings and shooting is widespread. Based on the recorded intensity of persecution (Table 2), the large sample of nest cards (>3100 in 2008), the wide distribution of nest cards over the country and recent population estimates of raptor species, it is calculated that a minimum of some 570 raptor nests have been destroyed in 2008, mostly Buzzards and Marsh Harriers (Tabel 3).

Literatuur

- Bijlsma R.G. 2004. Opzettelijke verstoring van broedende roofvogels in Nederland in 2003. De Takkeling 12: 56-63.
- Bijlsma R.G. 2006. Trends en broedresultaten van roofvogels in Nederland in 2005. De Takkeling 14: 6-53.
- Bijlsma R.G. 2008. Trends en broedresultaten van roofvogels in Nederland in 2007. De Takkeling 16: 8-55.
- Bijlsma R.G., van Kuik H., Schipperijn J. & Zoun P. 1998. Roofvogelvervolging in Nederland in 1997. De Takkeling 6: 54-61.
- Bijlsma R.G., van Kuik H., Schipperijn J. & Zoun P. 1999. Roofvogelvervolging in Nederland in 1998. De Takkeling 7: 52-58.
- Bijlsma R.G., van Kuik H., Schipperijn J. & Zoun P. 2000. Roofvogelvervolging in Nederland in 1999. De Takkeling 8: 52-59.
- Bijlsma R.G., van Kuik H., Schipperijn J. & Zoun P. 2001. Roofvogelvervolging in Nederland in 2000. De Takkeling 8: 53-60.
- Bijlsma R.G., Schipperijn J., van Swieten R. & Zoun P. 2002. Vervolging van roofvogels in Nederland in 2001. De Takkeling 10: 49-55.
- Bijlsma R.G., Schipperijn J., van Swieten R. & Zoun P. 2003. Vervolging van roofvogels in Nederland in 2002. De Takkeling 11: 55-63.
- Bijlsma R.G. & Zoun P. 2005. Vervolging van roofvogels in Nederland in 2004. De Takkeling 13: 57-64.
- Bijlsma R.G. & Zoun P. 2006. Vervolging van roofvogels in Nederland in 2005. De Takkeling 14: 102-118.
- Bijlsma R.G. & Zoun P. 2007. Vervolging van roofvogels in Nederland in 2006. De Takkeling 15: 39-47.
- Jansman H. 2001. Herkenning en opsporing van roofvogelvervolging. Tweede herziene druk. Werkgroep Roofvogels Nederland, Appelscha.
- van Lieshout H., Schipperijn J., Zoun P. & Bijlsma R.G. 1997. Roofvogelvervolging in Nederland in 1996. De Takkeling 5(1): 43-51.
- Pol M. 2008. Evaluatie interventiestrategie roofvogelvervolging 2008. Politie Fryslân, Leeuwarden.
- Zoun P.E.F. 2000. Onderzoek naar de doodsoorzaken van wilde fauna ten behoeve van het opsporen van wetsovertredingen. Verslag over 1998. ID-Lelystad Rapport no. H99-2511. ID-Lelystad, Lelystad.
- Zoun P.E.F. 2007. Onderzoek naar de doodsoorzaken van inheemse wilde fauna. Verslag over 2006. CIDC-Lelystad, Lelystad.

Adressen:

RGB: Doldersummerweg 1, 7983 LD Wapse, rob.bijlsma@planet.nl
PZ (Centraal Veterinair Instituut, CVI): Postbus 65, 8200 AB Lelystad, pedro.zoun@wur.nl